

“Хүлэмжийн Хий Санхүүжүүлэх
Төслийг Хөгжүүлэх нь”
Сургалт Семинар

Хүлэмжийн хийн ялгаруулалт
Монгол оронд

Р.Сэргэлэн

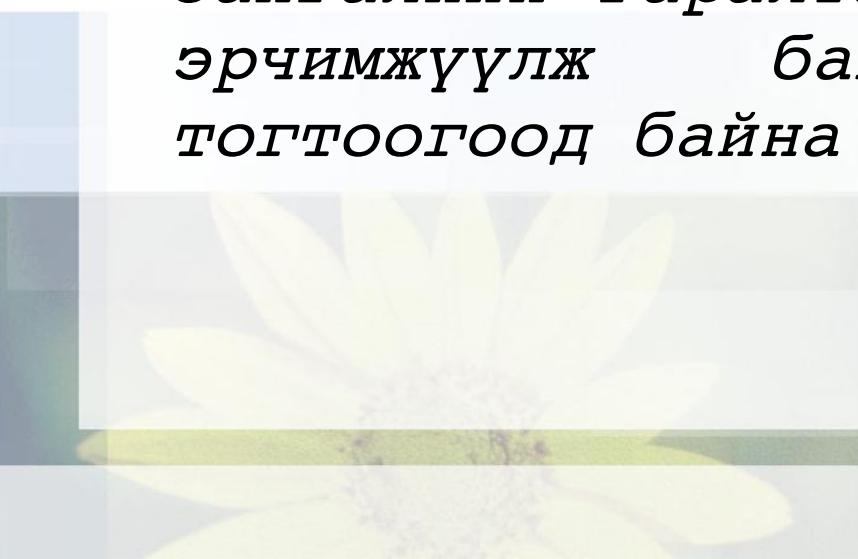
Цэвэр хөгжлийн механизмын үндэсний
товчоо

Байгаль Орчны Яам

Уур амьсгалын өөрчлөлт

Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт нь 21 дүгээр зууны дэлхий дахинд тулгамдаад буй гол асуудлын нэг болоод байна. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндсэн шалтгаан нь хулэмжийн хий хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр агаар мандалд ихээр хуримтлагдаж улмаар байгалийн гаралтай хулэмжийн хийг эрчимжүүлж байгааг эрдэмтэд тогтоогоод байна.

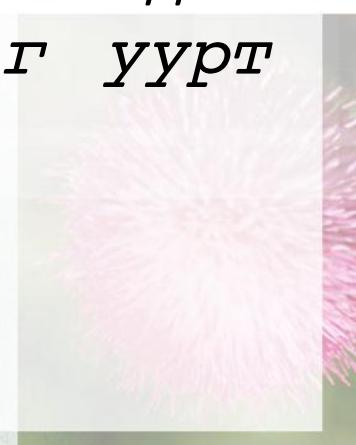
Агаар мандал дахь хүлээмжийн хийг дэлхийн уур амьсгалын системд аюул учруулах хэмжээнд хүрэхээс өмнө өрсөж бууруулахад чиглэсэн уйл ажиллагааг одоогоор 1994 онд байгуулагдсан "Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай" НУБЫН Суурь Конвенци, 1997 оны Киотогийн Протокол зохицуулж байна.

- Энэхүү конвенциор дэлхийн бүх орнууд хөгжлийн төвшнөөс үл хамааран агаар мандалд гаргаж буй хүлэмжийн хийг багасгахад чиглэсэн тодорхой арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх уурэг хүлээсэн билээ.
- Монгол улс Киотогийн Протоколийг 1999 оны 12 сарын 15-нд баталсан бөгөөд хэмнэсэн хүлэмжийн хийгээ олон улсын зах зээлд гаргаж борлуулах санхүүгийн эх үүсвэр чухал шаардлагатай байна.

Хүлээмжийн хийн нөлөө

- Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт нь 21 дугээр зууны дэлхий дахинд тулгамдаад буй гол асуудлын нэг болоод байна.
- Хатuu тулшний шаталт, хүний уйл ажиллагааны нөлөөллөөс болж хүлээмжийн хийн хэмжээ нэмэгдэж нэмэлт дулаарлыг уусгэж цаг уурт нөлөөлж байна.

Хүлэмжийн хийн ялгаруулалт ба шингээлт

- Нуурсхүчлийн хий нь байгальд шингэж байдаг цорын ганц хий юм. Нуурсхүчлийн хийн гол эх үүсвэрүүд нь эрчим хүчний үйлдвэрлэл, авто тээврийн хэрэгсэл, дизель түлшний шаталт, цемент шохойн үйлдвэрлэл, ойн түймэр, мод огтлох, атар хагалж газар тариалан эрхлэх зэрэг юм.
- Нуурсхүчлийн хийн шингээгч нь ой мод ба атаршуулсан газар юм. Үүнээс ой мод 10 хуртэлх хувь, атаржсан газрын хөрсөнд 90 гаруй хувь нь шингэдэг.

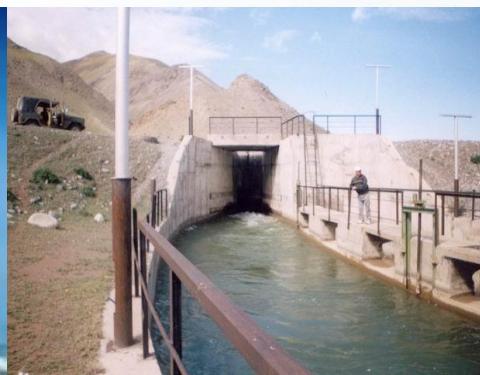
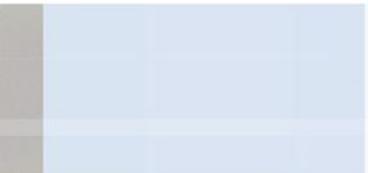
Монгол оронд хүлээмжийн хий үүсэх нөхцөл

Нүүрсхүчлийн хийн ялгаруулалтыг салбар тус бүрээр авч узвэл

Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, тээврийн хэрэгсэл, айл өрхийн хэрэгцээнд зарцуулсан тулшний шаталтаас ялгарсан хийн хэмжээ 60 хувьд хүрч уг салбар тэргүүлж байна. Үүний дараа атар газар хагалж газар тариалан эрхэлснээр хөрснөөс ялгарсан хий 11-19 хувийг эзэлж байна. Аж үйлдвэрийн салбарын ялгаруулалт нэг орчим хувийг эзэлж байна.

Эрчим хүчний салбар

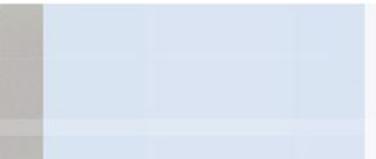
Эрчим хүч, тээврийн салбар нь Монгол орны хүлээмжийн хийн ялгаруулагч хамгийн том эх үүсвэр юм. Энэ салбарт нүүрс олборлолт, тээвэрлэлт, хадгалалт, эрчим хүч, дулааны үйлдвэрлэл, түлшний шаталттай холбоотой үйл ажиллагаанууд хамаарна. Нийт хүлээмжийн хийн ялгаруулалтын 55.7 хувийг эзэлж байна.

Аж уйлдвэрийн салбар

Аж уйлдвэрээс ялгарч байгаа CO_2 нь голчлон цементийн уйлдвэрлэлээс ялгардаг. Цементийн уйлдвэрлэлээс ялгарч байгаа CO_2 нь эрчим хүчний уйлдвэрлэлээс ялгарч байгаа нүүрсхүчлийн хийн дараагаар орж Монголын нийт ялгаруулалтанд ихээр нөлөөлж байна.

Хөдөө аж ахуйн салбар

2006@Shipfriend tour operator [www.shipfriend.mn]

❖ Мал аж ахуйн салбараас метан хий ялгарна. Метан нь малын хоол тэжээл боловсруулалтын явцад болон малын ялгадасны хуримтлалаас ялгардаг.

❖ Газар тариаланд бордоо хэрэглэснээс хүлэмжийн хий ялгарна.

❖ Ой мод огтлох, ой цэвэрлэх зэргээс CO₂ ялгарна.

Хог хаягдал

Хог хаягдлын
салбарт хатуу
хог хаягдал,
ахуйн ба
үйлдвэрийн бохир
уснаас хулэмжийн
хий ялгаруулдаг
эх уусвэр
болдог. Хатуу ба
шингэн хог
хаягдлын органик
задралаас метан
нүүрсхүчлийн хий
ялгарна.

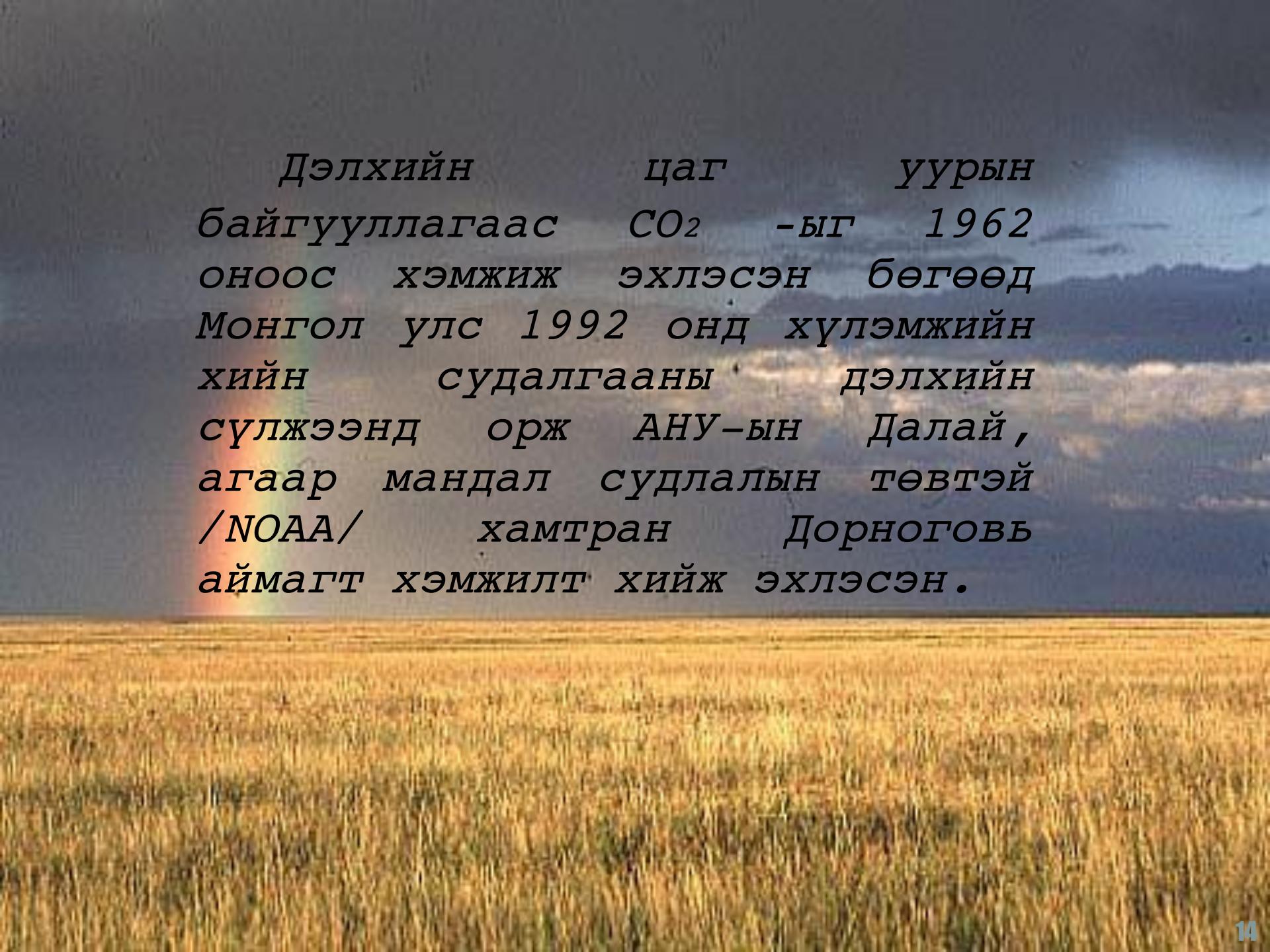

Газар зүйн байрлалын онцлог, байгаль, уур амьсгал, эдийн засгийн байдал түүхэн улалжжал зэргээс хамаараад зарим хүлэмжийн хийн эх үүсвэрүүд нь манай оронд байдаггүй.

Тухайлбал:

- Газрын тос
- Байгалийн хий дамжуулах систем
- Газар тариалангийн зориулалтаар саванна шатаах
- Сурлийг тариалангийн талбайд шатаах
- Цагаан будаа тариалах
- Газар тариаланд химиин бордоо хэрэглэх
- Ойг цэвэрлэж газар тариалангийн талбай болгох зэрэг орно.

Дэлхийн цаг уурын байгууллагаас CO_2 -ыг 1962 оноос хэмжиж эхлэсэн бөгөөд Монгол улс 1992 онд хүлээмжийн хийн судалгааны дэлхийн сүлжээнд орж АНУ-ын Далай, агаар мандал судлалын төвтэй /NOAA/ хамтран Дорноговь аймагт хэмжилт хийж эхлэсэн.

Анхаараг тавьсанд баярлалаа